

„стокитѣ, които сж обектъ на монополи или на особено силно данъчно облагане“ това несъответствие е най-голъмо; при „стокитѣ внесени отъ странство или фабрики отъ сурови материали предимно отъ чуждѣ производѣ“, дето данъчната тежестъ е по-слаба, и несъответствието е по-малко, а при „издѣлията отъ сурови материали, предимно отъ мѣстенъ производѣ“, дето данъчното бреме се чувствува сравнително най-слабо, и несъответствието на ценитѣ е най-малко. Пресилено е да се каже, както твърди авторътъ на цитираното изучване, че ако презъ последнитѣ години облагането на индустрията не бѣше се увеличило, нѣмаше да има несъответствие на ценитѣ. Но несъмнено е, че една отъ главнитѣ причини да бжде това несъответствие тѣй значително, е тая фискална политика на държавата.

Ако сега анализираме условията на ценообразуването въ индустрията въ сравнение съ тия въ селското стопанство, ще видимъ, че индустрията много по-лесно може да съгласува търсенето съ предлагането и, следователно, да не допуска главолонитѣ спадания на ценитѣ, отколкото земедѣлието. Така:

1) Докато размѣрътъ на индустриалното производство зависи всецѣло отъ съзнателната воля на производителитѣ, размѣрътъ на земедѣлското производство въ много отношения зависи отъ природни сили. Не сж рѣдки случаетѣ, когато, въпрѣки ограничение на засѣтата площъ, дето се проявява съзнателната воля на земедѣлскитѣ производители, се получава, поради благоприятни метеорологични условия, едно увеличение на производството.

2) Докато индустрията, представена главно отъ едри, предприемачески стопански единици, е твърде чувствителна къмъ низкитѣ цени и низкитѣ печалби и реагира срещу тѣхъ съ съответно съкращаване на производството, земедѣлието, организирано въ повечето страни въ сравнително дребни, неприемачески стопанства, далечъ не е тѣй чувствително къмъ депресията. Земедѣлието въ странитѣ съ дребна поземлена собственостъ работи не за печалба, а за изхранване на заетитѣ въ него хора. Въ него не наблюдаваме това спиране или съкращение на производството, това оттегляне на стопанитѣ отъ работата или разпущане на работницитѣ, което тѣй често се случва въ индустрията.

3) Докато индустрията сравнително лесно се поддава на „планово стопанство“ чрезъ създаване на доброволни или задължителни организации за национално, дори

и международно приспособяване на търсенето къмъ предлагането (картели, тръстове и др. подобни), въ земедѣлието такива организации сж почти винаги свързани съ непреодолими трудности.

Въ резултатъ на тая слаба способностъ за приспособяване на земедѣлието ние виждаме презъ годинитѣ непосредствено преди кризата и презъ нея да се образуватъ за редица земедѣлски произведения грамадни свѣтовни запаси, които сж най-неотразимиятъ моментъ на депресия върху ценитѣ на съответнитѣ произведения. Въ индустрията не само че не се създаватъ такива свръхнормални запаси, но, поради тенденцията на спадащи цени, както фабрикантитѣ тѣй и търговцитѣ работятъ съ по-малко отъ нормалнитѣ запаси стоки.

Всичко това показва, че условията за образуване на ценитѣ въ земедѣлието и въ индустрията сж различни, особено въ време на значителни конюнктурни промѣни, тѣй че несъответствието между тия цени, въ смисълъ че първитѣ спадатъ повече отъ вторитѣ, се явява нѣщо напълно естествено, нѣщо обусловено отъ самата различна сжцина и организация на тия две основни области на стопанството.

II.

Както е известно, отъ 1934 г. насамъ се започна едно общо повишение на ценитѣ, което е най-сигурниятъ белегъ за преодоляване на кризата и за започване на съвземаването. Нищо не потвърждава по-добре даденото по-горе обяснение за несъответствието на ценитѣ, както обстоятелството, че презъ настоящия периодъ на качващи се цени земедѣлскитѣ цени се повишаватъ по-бързо отъ индустриалнитѣ. Ето какво говорятъ за положението въ България цифритѣ на нашата официална статистика:

Индекси на ценитѣ на едро при основа 1934/35 = 100

	Земедѣлски мѣстни произведения	Индустриални мѣстни произведения
1933 . . .	92.3	100.7
1934 . . .	97.4	100.6
1935 . . .	102.6	99.4
1936 . . .	108.6	101.4
1937 (I—VI) .	119.1	105.9

Докато презъ 1934 г. земедѣлскитѣ цени вече отскачатъ нагоре, индустриалнитѣ цени продължаватъ да спадатъ, и то не само презъ тая 1934 г., а и презъ следната 1935.

Едва презъ 1936 г. индустриалнитѣ цени